



HAVO GESCHIEDENIS

Verslag van de centrale CE-bespreking Geschiedenis - maandag 20 mei 2019 te Utrecht

Examen havo geschiedenis 2019 tijdvak 1

Voorzitter: Rogier Spanjers. Notulen: Maarten Bark en Saskia Groot

- Voor de aanvullende specificaties bij een aantal kenmerkende aspecten, verwijzen wij u naar het examenprogramma en syllabus 2019 zie:

<https://www.examenblad.nl/examen/geschiedenis-vwo-3/2018/vwo?topparent=vg41h1h4i9qd>

- Voor de uitleg over het beoordelen van de 'leg-uit' vragen, zie VAKSPECIFIEKE info 'info gs havo ce 2017. Na openen klik op 'bijlage1'

<https://www.examenblad.nl/publicatie/20160922/vk7ghqmbu46w-mededelingen-over-de/2017/vwo?regime=hfregts&horizon=vg41h1h6n8u0#par22>

NB. Dit verslag is niet bedoeld als aanvulling op het correctievoorschrift (CV), maar dient tot het bereiken van consensus, zodat eindeloze discussies tussen correctoren vermeden kunnen worden.

Deze opmerkingen zijn tot stand gekomen door de centrale bespreking van de uitkomsten van de regionale vergaderingen. Het verslag van de landelijke CE-bespreking wordt in de nabespreking van het eindexamen door de havo-vwo commissie en vertegenwoordigers van CvTE en Cito in het najaar van 2019 meegenomen.

Algemene opmerkingen t.a.v. Examen havo geschiedenis 2019 tijdvak 1 [maandag 13 mei 2019]	
Lengte	Goed
Niveau	Over het algemeen goed
Spreiding	Goed Combinatie van vraag 5 + 6 is verwarrend voor sommige leerlingen
Formulering vragen	Helder
Geschiktheid bronnen	Bron 3 erg talig
Gebruik van de bronnen	Tekstvaardigheid van bronnen, bijvoorbeeld bron 3, is voor leerlingen soms lastig.
Corrigeerbaarheid	Woordkeuze in CV sluit niet aan bij taalbegrip van leerlingen. CV soms heel specifiek: specifiekker dan verwacht op basis van de vragen. Bij vragen met drie punten lastig precies te duiden hoe het derde punt behaald kan worden. CV vereist regelmatig – en soms onnodig – herhaling van vraag(deel).

Opmerkingen per vraag		
Nr.	<p>Analyse van het correctieprobleem: Wat is het probleem met deze vraag en welk correctieadvies kan dit probleem oplossen?</p> <p>Mogelijke problemen: 1. redactie v.d. vraag onduidelijk (RV) / 2. redactie v.h. CV onduidelijk RC) /</p> <p>3. Interpretatie v.d. bron discutabel (IB) / 4. punten-verdeling lastig (PV) / 5. vraag en antwoord sporen niet (VASN) / 6. ander probleem</p>	<p>Verduidelijkingen op het CV</p> <p>- Bij 'kern van een juist antwoord': het antwoord moet in de kern overeenkomen met het CV. <u>Wat is de kern?</u></p> <p>- Bij 'voorbeeld van een juist antwoord': er zijn ook <u>andere juiste antwoorden</u> denkbaar. Welke bij voorbeeld?</p>
1		CV volgen.
2	<p>Leerlingen vullen 'wereldbeeld' anders in dan cv.</p> <p>Kern: verband tussen <u>verspreiding</u> kaart en <u>verandering</u> in wereldbeeld moet aangetoond.</p>	<p>Platte aarde = fout.</p> <p>Wereld groter dan gedacht door kennistoename = goed.</p> <p>'verspreiding' (herh. vraag) hoeft niet per se expliciet genoemd.</p>
3	<p>CV specificeert kritiek in 2^e deel van de zin. Havist doet dit vaak niet.</p> <p>Kern: vanuit de kritiek zou verband met gebeurtenis 2 uitgelegd moeten kunnen worden.</p> <p>Lid 2: centralisatie is kern, maar moet voor 2p toegelicht zoals het cv dit doet met Luther die zijn ideeën moet <u>herroepen</u>.</p>	<p>Kritiek moet gespecificeerd worden (bijv. 95 stellingen, ketterse ideeën, afluathandel) maar hoeft niet per se over positie van kerk/paus te gaan.</p> <p>Als toelichting kan ook 'eenheid bedreigende opkomst lutheranisme tegengaan' gebruikt worden. Vogelvrij verklaren niet, want dat kon ook op afstand.</p> <p>'Dagen voor rijksdag' (herh. vraag) hoeft niet per se genoemd.</p>
4	<p>Gelijkberechtiging staat in de syllabus.</p> <p>Leerlingen gebruiken echter bijna allemaal gewetensvrijheid/geloofsvrijheid, die niet 100% historisch correct zijn, maar wel enig begrip van de positie van Willem van Oranje laten zien.</p>	<p>Lid 1: aan Filips II laten zien dat hij orde handhaaft = niet orde herstellen.</p> <p>Geloofsvrijheid/gewetensvrijheid + sterke uitleg = 2p.</p>
5	<p>Kern = oplossing financieel en politiek probleem met bronverwijzing. In het cv is 'verplicht leveren/wisselen' in die hoedanigheid gebruikt.</p> <p>Via 'pro patria' en vaderlandsliefde = meest logische route.</p>	<p>Ook andere citaten mogelijk bij probleem van betaling van huurlingen. Nationalisme als vaderlandsliefde is ok.</p> <p>Lid 2: 'Leiden behouden' is niet met een bronverwijzing die niet simpelweg de vraag herhaalt te onderbouwen, dus Op.</p> <p>'Gemotiveerde soldaten' (pro patria) gaat niet op voor huurlegers.</p>
6	<p>Bij lid 1 wordt een verband gevraagd maar leerlingen laten het vaak bij muiten/plunderen</p>	<p>CV volgen.</p> <p>Alleen 'muiten' benoemen zonder verband is Op.</p>

7	Leerlingen richten zich al snel op één deel van de vraag en vergeten de rest van het complexe antwoord. Dit laat zich niet goed splitsen.	Kern voor 2p: <u>verband</u> tussen 'bron' en combinatie van soevereiniteit en samenspraak/overlegdeelname. Herhaling van de vraag uit 1 ^e deel cv is niet expliciet nodig als begrip van de vraag blijkt uit antwoord,. Het is op zichzelf niet goed voor punten. 'Republiek heeft geen vorst' = fout. Eenparigheid/unanimititeit benoemen = niet per se nodig.
8	Veel leerlingen komen met 'gehoorzaamheid' als gedrag maar dit is niet essentie van de bron volgens cv, waardoor het bij lid 2 een veel simpeler antwoord oplevert.	Cv volgen. Onderscheidende vraag. Lid 1: essentie van de bron is concurreren. Gehoorzaamheid = 0p. Waarde hechten aan rangen/privileges = geen gedrag = 0p. Lid 2: absolutisme voor 1p.
9	Vraag zou helderder en beter bij cv aansluitend zijn met streepjes.	CV volgen. Andere verlichtingsidealen als volkssoevereiniteit en afschaffing standenmaatschappij kunnen ook. Mits goed uitgelegd en passend bij de bron.
10	Vereist heel talig antwoord. Essentie lid 1 = veroordeling. Essentie lid 2 = doel bereiken (met vergelijking).	Lid 2: 'mening geven' = 0p. Doel: 'steun verwerven' / 'van Daalen stoppen' / 'waarschuwen voor averechts effect' moet nog uitgelegd worden met symboolwaarde van Alva voor 2p, anders max 1p. Enkel vgl. met Alva uitleggen = 0p. 'Reputatie beschadigen' ligt te dicht tegen vergelijking aan = onvoldoende voor 'doel' .
11	Veel leerlingen noemen Frans-Duitse oorlog, maar <u>verklaren</u> niets.	Pijnpunt/spanning als gevolg van ... moet benoemd. Duitse overwinning hoeft niet per se

12	<p>Lid 1 levert geen problemen op. Bij lid 2 kiezen leerlingen vaak voor 'weltpolitik.'</p> <p>Cv zou gediend zijn met toelichting: alleen ka = 0p.</p>	<p>Lid 1: Omschrijving van alliantiepolitiek, zoals: machtsevenwicht, consolidering van grenzen, bondgenootschappen en oorlogen voorkomen, mogen ook.</p> <p>Lid 2: weltpolitik of omschrijving daarvan mag. Lid 2: 'wil geen gebiedsuitbreiding' of 'hij wil geen groot/machtig Duitsland' = incorrect.</p> <p>Lid 3: Alleen KA = 0p. KA met krakkemikkige uitleg = 1p. KA industrialisatie/industriële revolutie kan ook mits ze behoefte aan grondstoffen/afzetmarkten uitleggen. Lid 3: Modern imperialisme gekoppeld aan meer aanzien verwerven mag ook.</p>
13	<p>Lln moeten bron gebruiken om verband te leggen maar komen vaak met een algemene redenatie die enigszins los staat van de bron.</p>	<p>Cv volgen. Bron moet gebruikt worden. Citaat 'als de vrouwen ... kinderen' = voldoende voor 2p.</p>
14		<p>Cv volgen.</p>
15	<p>Leerlingen zien opslokken over het hoofd.</p>	<p>Leerlingen moet ingaan op dreiging, bijvoorbeeld groot/klein. Opslokken niet noodzakelijk voor 2p. Herhalen vraag als benoemen van vloot willen uitbreiden niet per se nodig.</p>
16	<p>Leerlingen lezen 'dat' in plaats van 'waardoor' met als gevolg dat ze de gevolgen van het wantrouwen niet uitleggen.</p>	<p>Cv volgen. 'Dolkstootlegende' bevat essentie van 1^e en 2^e punt. Voor 3^e punt is instabiliteit/extremisme nodig. Wantrouwen leidt tot politieke chaos / staatsgrepen.</p>
17	<p>Bij lid 2: is kern 'rechtsstatelijke verandering na rijksdagbrand' maar leerlingen komen al snel met 'hij grijpt de macht' (niet rechtsstatelijk).</p>	<p>Lid 1: ook andere verwijzingen kunnen. Bijvoorbeeld Goebbels als (blinde) aanklager/advocaat, brontitel, hek met punten. Lid 2: noodverordeningen / oppakken oppositie / totalitaire staat / machtigingswet mogen ook als rechtsstatelijke verandering. Parlement hoeft niet per se in antwoord.</p>
18		<p>Volksgemeenschap kan ook mits passende bronverwijzing. Medewerking/deelname = niet instemming. Waardeoordeel is noodzakelijk. Bijvoorbeeld gebruik van woord 'tuig'.</p>

19	<p>CV scheidt bruikbaarheid niet van betrouwbaarheid of representativiteit.</p> <p>Leerlingen laten soldaten het beeld soms 'vertekenen' in positieve EN in negatieve zin. 2x dezelfde redenering: mooier maken voor thuis. Bijvoorbeeld 1: wandaden verzwijgen, gevolgd door 2: trots moorddadigheid overdrijven.</p>	<p>Ook bruikbaarheids- en representativiteitsargumenten bijvoorbeeld eenzijdigheid, mogen.</p> <p>Niet 2x hetzelfde argument.</p>
20	Door gebeurtenis 3 lastige vraag.	Cv volgen.
21	<p>Bron gaat niet over discussiepunten. 'Deling van Duitsland' vaak door leerlingen genoemd als discussiepunt maar staat niet eenduidig in syllabus.</p>	<p>CV volgen. Lid 1: 'Duitse deling' = niet goed. Kern bij lid 3/4 is: informatie (niet) delen leidt tot wantrouwen.</p>
22	<p>Lid 1: levert geen problemen op. Lid 2: leerlingen komen niet tot toelichting van totalitaire karakter DDR voor 3^e punt.</p>	<p>Lid 2: benoemen van negativiteit van Tränenpalast voor 1p. Totalitair karakter - 'mag niet in DDR' = noodzakelijk voor laatste punt.</p>
23	Kern = keerpunt: van schrikmoment naar detente.	<p>Inzicht naar aanleiding van Cubacrisis ontstaat de detente. Raketten Turkije weg / vreedzame co-existentie = geen keerpunt. Hotline wel.</p>
24	<p>Kern bij lid 1: is verhouding SU met invloedssfeer is controle houden. Leerlingen expliciteren continuïteit 'zoals begin KO' niet altijd. Kern bij lid 2 en bron is Praagse Lente in relatie tot pers maar leerlingen kiezen op basis van bron en 'karakter' vaak breder, voor 'eigen koers bepalen' / loskomen van SU.</p>	<p>Lid 1: moet continuïteit in verhouding met invloedssfeer benoemen. Lid 2: eigen koers / problemen zelf / los van SU oplossen mag met goede verwijzing naar de bron.</p>
25	Leerlingen benoemen 'Oost-Europa' niet want herhaling van de vraag.	Als ze vraag begrepen hebben, hoeft herhaling vraag niet.
26	<p>KA's worden hier wel met deelscore beloond wat fijn is voor laatste vraag. Leerlingen gebruiken KA over betrokkenheid burgerbevolking. Soms gebruiken ze enkel 'Pluriforme samenleving' of 'Tweede wereldoorlog'.</p>	<p>Pluriforme samenleving mag. 'Betrokkenheid burgerbevolking' en 'Tweede Wereldoorlog' zijn te kort door de bocht.</p>